

Protocol Sociale Veiligheid 2026 -2030

Inhoud

Inleiding	3
Wat doen we preventief?	4
Hulpmiddelen Kanjertraining	4
De petten	4
Smileyposter	5
Afsprakenposter	6
Motor en benzine	6
Wat doen we als het mis gaat?	7
Fase 1: kind heeft last van een ander	7
Fase 2: het storende gedrag gaat door	8
Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten	9
Grensoverschrijdend gedrag.....	9
Wat is grensoverschrijdend gedrag?	9
Bespreekbaar maken grensoverschrijdend gedrag	9
Fysieke veiligheid in gevaar	10
Bronnenlijst.....	11

Inleiding

Op KBs De Howiblo vinden wij het belangrijk dat ieder kind zich veilig, gezien en gewaardeerd voelt. Een sociaal veilige omgeving vormt de basis voor een goede ontwikkeling en prettig leren. Kinderen moeten zichzelf kunnen zijn, met respect voor elkaar en voor verschillen tussen mensen.

In dit sociale veiligheid protocol beschrijven wij hoe wij werken aan een positief en veilig schoolklimaat. We maken duidelijk welke afspraken, normen en waarden wij hanteren en hoe wij omgaan met situaties zoals pesten, grensoverschrijdend gedrag, discriminatie, intimidatie en conflicten.

Binnen onze school werken wij met de Kanjertraining. Deze methode ondersteunt leerlingen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling en helpt hen om op een respectvolle manier met zichzelf en anderen om te gaan. Door middel van de Kanjertraining leren kinderen vertrouwen te hebben in zichzelf, verantwoordelijkheid te nemen en positief samen te werken. De afspraken en uitgangspunten van de Kanjertraining vormen daarmee een belangrijke basis voor dit sociale veiligheid protocol.

Sociale veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van leerlingen, ouders/verzorgers en medewerkers van de school. Door samen te werken aan open communicatie, respectvol gedrag en vertrouwen creëren we een omgeving waarin iedereen zich welkom en veilig voelt. Dit protocol biedt richtlijnen voor preventie, signalering en handelen. Het doel is om problemen zoveel mogelijk te voorkomen en adequaat op te treden wanneer de sociale veiligheid in het geding komt.

Wat doen we preventief?

Hulpmiddelen Kanjertraining

Kanjertraining wordt schoolbreed ingezet. Alle leerkrachten volgen de afspraken en regels die te vinden zijn in de kwaliteitskaart over Kanjertraining. We bespreken en oefenen gedrag door onder andere de volgende materialen; de petten, smileyposter, afsprakenposter en motor en benzine. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als ouders en leerkrachten.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petten met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met gewenst gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor zichzelf en de ander.

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Voor de ene persoon of in een andere situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (blauwe pet), bij een ander in te onderdanig, angstig gedrag (gele pet) en bij weer een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet).

In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat bovengenoemd gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggebracht. Gelukkig blijken de meeste kinderen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder.

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: “Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet weer opzetten?” “Ik zie een heleboel witte petten!” “Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet.” De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken.

Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag en gedrag kun je veranderen. Een kind **doet** als een rode pet op een moment en **is** de rode pet **niet**.

Witte pet

Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander.

Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus moeder: ben de moeder! Leerkracht: ben de leerkracht! Je bent geen vriendje van het kind en laat het kind ook kind zijn.

Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.

Witblauwe pet

Je kunt jezelf zijn in combinatie met de blauwe pet. De blauwe pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettige, stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast de blauwe pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander.

Ouders en leerkrachten laten met de witblauwe pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen.

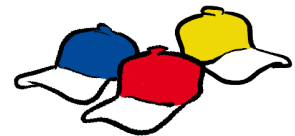
Witrode pet

De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, relativerend, luchtig en handelt met levensvreugd.

Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relativeren. Je toont optimisme en vrolijkheid.

Witgele pet

Handelen we met de witte in combinatie met de gele pet, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig, vriendelijk en bescheiden.

Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.

Smileyposter

Leerlingen

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter (zie hieronder) geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden en respect voor elkaar te hebben. Let dus op de gevoelens van de mensen om je heen. Controleer even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Ouders, leerkrachten en directie

Wat mogen wij (ouders en school) van elkaar verwachten?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders/verzorgers en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander rekening met je kan houden.

Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we vijf uitgangspunten die op de Kanjerafsprakenposter staan. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staat een voorbeeld van zo'n afsprakenposter. Deze is bedoeld voor de kleuters.

Motor en benzine

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven.

In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, als de norm verandert, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht probeert in de klas benzine (aandacht) te geven aan positief gedrag. De leerkracht spreekt benzinegevers aan: "Geef maar geen benzine". Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders

Bevraag uw kind eens of de benzine geeft in de klas. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbedoeld zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken maar ook door te klagen ("oohhh, stil nou eens, hou nou op..."). Dit houdt onbedoeld het gedrag in stand.

Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag dat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

Wat doen we als het mis gaat?

Storend gedrag hoort er soms bij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept en ze willen met hetzelfde kind spelen, maar niet met elkaar. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met storend gedrag?

Fase 1: kind heeft last van een ander

We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen. Dit trainen we op school tijdens de Kanjertraining.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, ouders/verzorgers en/of leerkracht). Klasgenoten, ouders/verzorgers en leerkrachten kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren, té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind.

Tips voor ouders/verzorgers en leerkrachten

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren.
- Richt je op de toekomst: “Hoe lossen jullie het op? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?”
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring en/of buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders/verzorgers en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (leerkracht, pleinwacht en of ouders/verzorgers).

Tips voor ouders/verzorgers en leerkrachten

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders/verzorgers daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders/verzorgers en leerkrachten.

Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevalle vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, relationeel, materieel, verbaal, digitaal of fysiek (Bolwerk, 2022a)), spreken we van pestproblematiek schrijft Olweus (in Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, z.d.). De pester, de gepeste en de omstanders zijn bij pesten betrokken (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Je kunt pesten herkennen aan: het gebeurt vaak en lang, één of meer kinderen spelen de baas, het gaat altijd één kant op met vaak hetzelfde slachtoffer, het is gemeen bedoelt, het is moeilijk of niet te stoppen en het is voor de één leuk, maar voor de ander niet (Bolwerk, 2022b).

Definitie plagen

Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding (Van Stigt, 2014). De rollen liggen niet vast, want de ene keer plaagt de één en de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig (Vraaghetdepolitie.nl, z.d.).

Je kan plagen herkennen aan: het gebeurt af en toe, iedereen is gelijk bij plagen, want eerst plaagt de één en dan plaagt de ander weer, het is voor de lol, je kan zeggen als het niet meer leuk is en in principe is plagen voor iedereen leuk (Bolwerk, 2022b).

Grensoverschrijdend gedrag

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Bespreekbaar maken grensoverschrijdend gedrag

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Op KB's De Howiblo doen wij jaarlijks mee aan de 'Week van de Lentekriebels'. Eén van de thema's bij Lentekriebels is het bespreekbaar maken van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast gaat het over het vragen en geven van toestemming (Rutgers, 2022).

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. Hiervoor gebruiken we de Kanjermethode. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Fysieke veiligheid in gevaar

Als een kind grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: Is de fysieke veiligheid in het geding van de leerkracht, het kind of de omstanders? Dan is het een kwestie van handelen en grenzen stellen. Veiligheid staat voorop.

Het heeft altijd de voorkeur om van kinderen af te blijven als leerkracht. Indien er geen alternatief is, is het ook de plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen en veiligheid te garanderen.

Zie ons gedragsprotocol voor het handelen.

Bronnenlijst

- Bolwerk, P. (2022a, 15 februari). *Vormen van pesten*. Stop Pesten NU. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <https://www.stoppestennu.nl/vormen-van-pesten>
- Bolwerk, P. (2022b, 2 maart). *Verschil Plagen en Pesten*. Stop Pesten NU. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <https://www.stoppestennu.nl/verschil-plagen-en-pesten-kenniscentrum-pesten>
- Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. (z.d.). *Pesten*. NCJ. Geraadpleegd op 23 maart 2022, van <https://www.ncj.nl/richtlijnen/allerichtlijnen/richtlijn/?richtlijn=1&rlpag=415>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.-a). *Grensoverschrijdend gedrag*. NJi. Geraadpleegd op 2 april 2022, van <https://www.nji.nl/grensoverschrijdend-gedrag#:~:text=Bij%20grensoverschrijdend%20gedrag%20gaat%20iemand,en%20emotionele%20schade%20door%20oplopen>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.-b). *Pesten*. NJi. Geraadpleegd op 23 maart 2022, van <https://www.nji.nl/pestentext=Pesten%20is%20een%20vorm%20van,dan%20degene%20die%20gepest%20wordt>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2015, 10 december). *Kanjertraining*. NJi. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <https://www.nji.nl/interventies/kanjertraining#:~:text=De%20Kanjertaining%20heeft%20tot%20doel,vergroten%20bij%20kinderen%20en%20jongeren>
- Rutgers. (2022, 15 maart). *Week van de lentekriebels, wat is dat?* Seksuele vorming.nl. Geraadpleegd op 2 april 2022, van <https://seksuelevorming.nl/onderwerpen/week-van-de-lentekriebels/> Van Stigt, M. (2014). *Alles over pesten*. Boom Lemma.
- Vraaghetdepolitie.nl. (z.d.). *Wat is het verschil tussen plagen en pesten?* Geraadpleegd op 8 april 2022, van <https://www.vraaghetdepolitie.nl/pest-en-online/online-pest/wat-is-het-verschil-tussen-plagen-en-pest.html>